

SH BÍTOV – STATICKÉ ZAJIŠTĚNÍ A KONZERVACE HRADNÍHO OPEVNĚNÍ. ZJIŠŤOVACÍ ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM

V souvislosti s provedeným zjišťovacím archeologickým výzkumem v prostoru hradu Bítova byly odhaleny dosud neznámé skutečnosti, které mohou mít vliv na vyhodnocení dochovaných kulturně-historických hodnot této národní kulturní památky vůči uvažovanému záměru sanace hradebních zdí opevnění.

V první fázi archeologického výzkumu byly zvoleny pro ověření archeologických terénů a vytipování míst kopaných sond nedestruktivní postupy. Následně bylo na základě rozboru dochovaných konstrukcí a výsledků měření zvoleno několik míst k ověření archeologické situace za pomoci ručně kopaných sond. Výzkum samotný se soustředil hlavně na plochu příhrádku (předhradí) na západním konci hradní ostrožny. Pouze sonda 3 se nacházela na mostě vedoucím dnes do hlavní vstupní brány. I přes plošně nevelký rozsah sond byly učiněny důležité poznatky o starší podobě hradu Bítova. Sonda 3, umístěná poněkud osamocně od ostatního zájmového území – na mostě při dnešním vstupu do hradu – odhalila v poměrně malé hloubce dobře dochovanou kamennou dlažbu. Ta patrně, až na recentní porušení, pokrývá větší část mostu a nachází se již v hloubce od 0,1 až 0,2 m. Taktéž druhý vstupní most do hradu je historicky cennou stavbou. Dendrochronologická data získaná z mechanismu padacího mostu ve věži, tzv. Výrovce, dokládají jeho existenci přinejmenším již v 17. století. Podrobnější stavebně-historická analýza zdíva by pak mohla dále podrobně doložit stavební vývoj věže a ukotvit pozici zjištěných dat v rámci tohoto vývoje.

Jako zásadní se jeví zjištění sond 1 a 2, které doložilo mohutnou navážku tvořenou historickými terény v celém prostoru příhrádku. V sondě 1 byla ověřena situace u zázdečné brány. Přičemž se ukázalo, že zde došlo ke značnému nárůstu terénu. Z vnější strany pak byla brána jednoduchou kulovitou podobou, přičemž byla doplněna o obdélnou vpadlinu, která ji orámovala na obou stranách. I přes svou jednoduchost měla brána složitější vývoj. Na vnitřní straně došlo ke zpevnění hrabdy přiloženou plentou, kdy brána ale zůstala funkční. Hloubka povrchu terénu v době existence brány je oproti dnešnímu o 3 m níže. A podařilo se zde zachytit i pochozí horizont k bráně zpevněný maltou.

V sondě 2, u paty dolní břitové věže a navazující hrabdy vedoucí dále jihovýchodním směrem, byl v nejvyšší úrovni zachycen opět zahradní horizont z 19. století a dále kamenný kanálek odvodňující jezírko ležící ve středu příhrádku. Ze starších situací je důležitá vazba věže a hrabdy, zjištění stavební úrovně hrabdy a základový vkop, které nespíše souvisí s její výstavbou. I když byl rozsah sondy nevelký, zdá se, že ke stavbě této části hrabdy a věže mohlo dojít již poměrně brzy. A to již někdy na přelomu 12. a 13. století. Dendrochronologická data, získaná v rámci výzkumu ve věži z pozůstatků původních dřevěných prvků, korespondují zcela s archeologickým zjištěním a potvrzují vznik věže již v závěru 12. století. Tato skutečnost má zásadní vliv na poznání historické hodnoty daného území.

Sondy 4 a 5 byly realizovány z vnější strany hrabdy příhrádku. V sondách byla zjištěna poměrně jednoduchá situace. Vrstva lesní hrabanky přecházela v nevýraznou uložení, která po 0,7 m nasedala na navětralé skalní podloží. Ukázal se tak zcela zásadní rozdíl archeologické situace v interiéru a exteriéru hradební zdi příhrádku.

Obecně lze říci, že počáteční analýza zdíva hradebního okruhu spolu s realizovanými archeologickými sondami dokazují, že tento je dochován ve své středověké formě se značnou mírou autenticity a minimem mladších zásahů. Pro budoucí obnovu hradebního systému je tak nutné zajistit zejména „absolutní“ dokumentaci současného stavu zdíva za pomoci adekvátních, aktuálně známých a dostupných metod. V případě jakýchkoliv zemních zásahů na vnější i vnitřní straně opevnění je v těchto místech nutné počítat s realizací plošného záchranného archeologického výzkumu a s dostatečnou časovou i finanční dotací pro jeho provedení v předstihu před stavebními pracemi. Vzhledem k hydrologické situaci, zjištěné zejména v severní obvodové stěně, těsně přiléhající k břitové věži, je nutné systém odvodu srážkových vod i systém okrasného jezírka a přívodu a odvodu vody z něj řešit v rámci projektu jako stěžejní část se zásadním vlivem na statiku daného úseku zdíva. Lze doporučit zjištění historických tras kanalizací, jejich průchodnosti a schopnosti odvádět vodu tak, aby nebyly historické konstrukce ohrožovány působením nahromaděné vlhkosti.

Závěrem je tedy více než jasné, že zjišťovací archeologický výzkum v areálu hradu Bítova přinesl četné poznatky, které mají zásadní vliv na vnímání nejstarší hradní architektury na Moravě. Severozápadní předpolí hradu (tzv. příhrádek) se rázem zařadilo po boku nejstarších hradních architektur u nás. O to více vyvstává otázka náležité dokumentace tohoto unikátního opevňovacího komplexu a uchování obsažených kulturně-historických hodnot formou citlivé sanace a památkové obnovy. Jako jeden z podkladů mimo jiné posloužil i realizovaný archeologický výzkum.

Autor: Mgr. Petr Holub

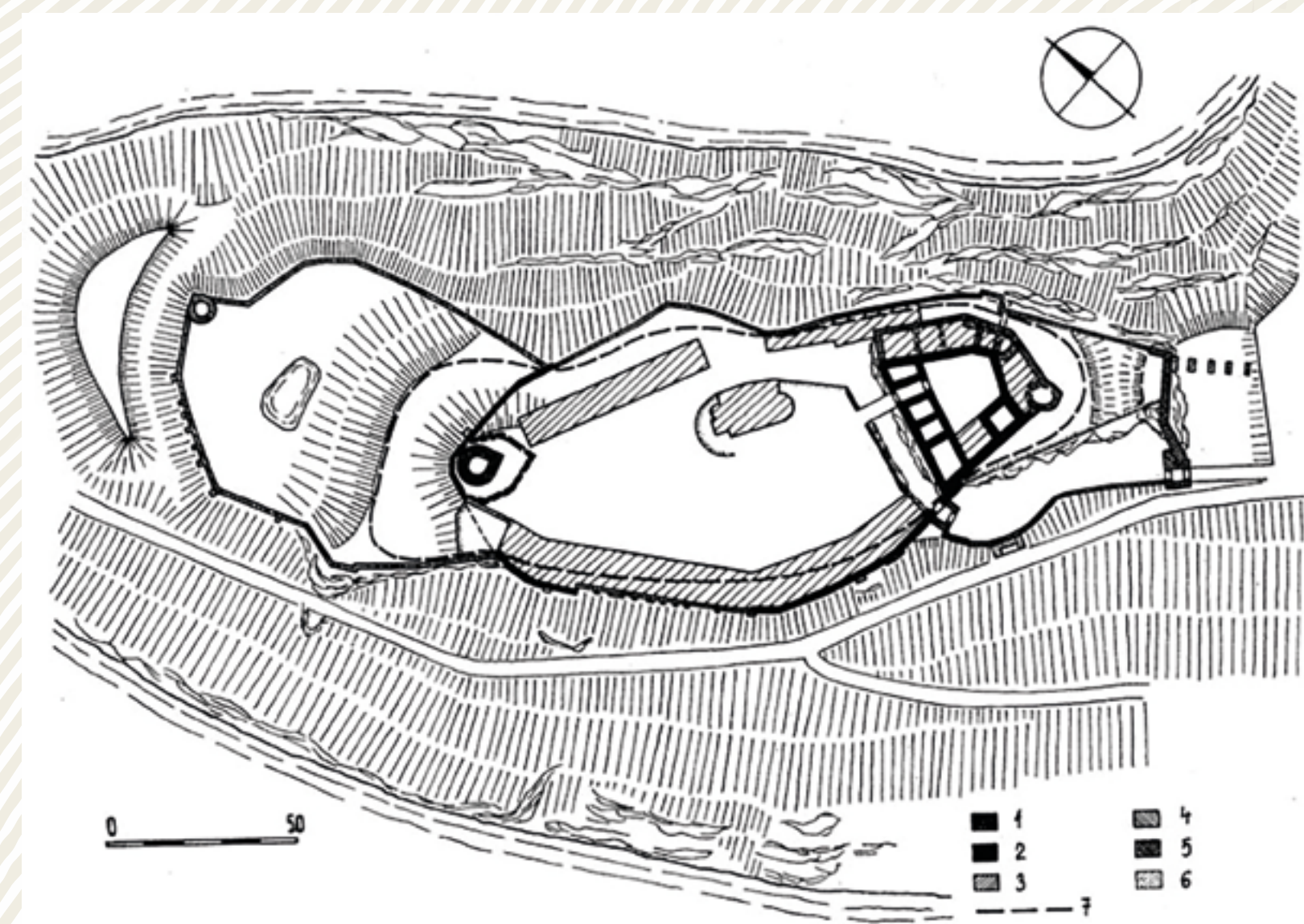
Pohled na hrad Bítov od jihozápadu z roku 1832. Tužka a akvarel F. Richter (Moravská galerie sig. MM 2326, dostupné online)

SH Bítov. Zájmové území vyznačeno. Podklad základní mapa ČR (ČÚZK)

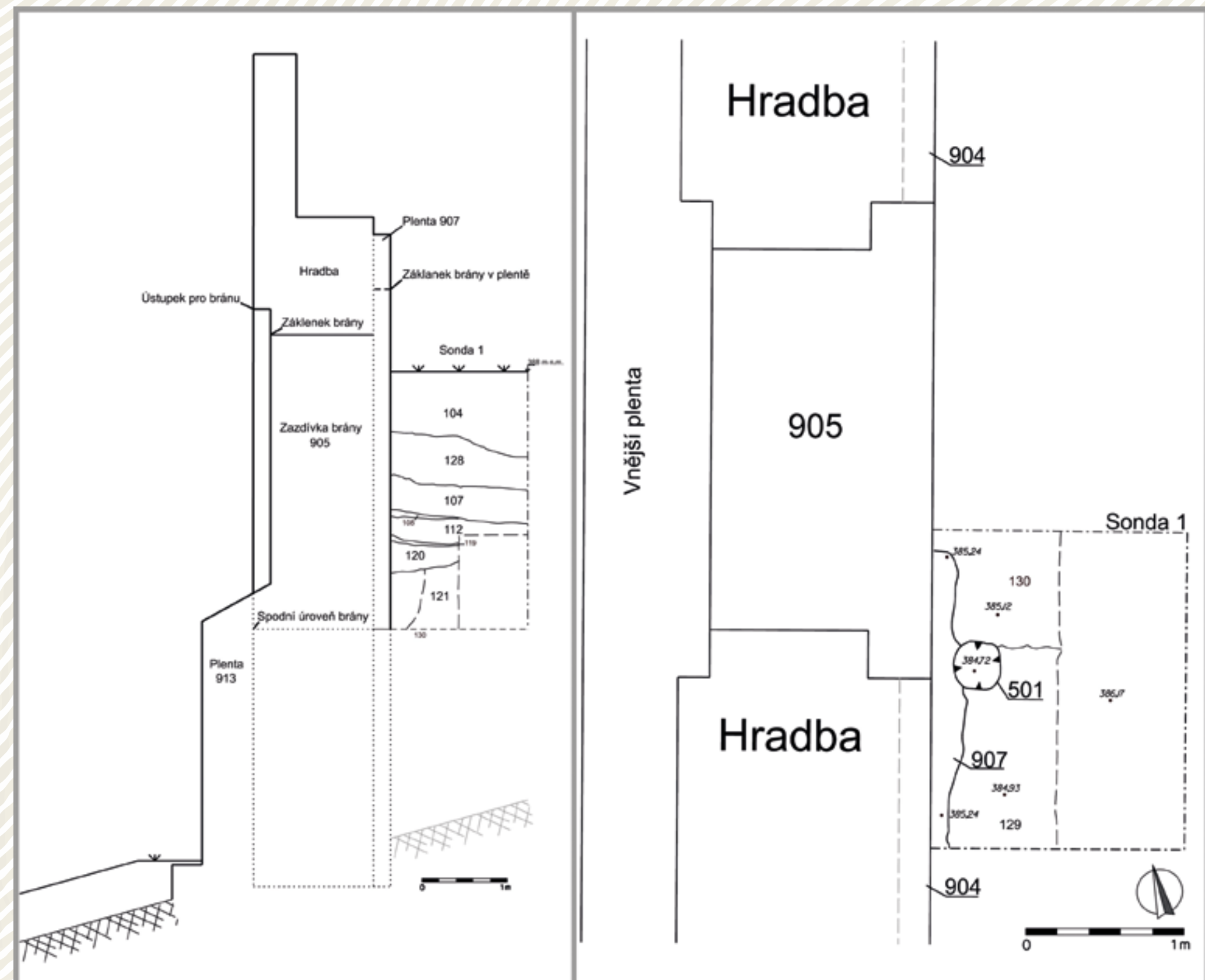
Hrad Bítov, plochy zkoumané geofyzikální prospekci v roce 2020. Podle Vágner 2020, 5, obr. 1

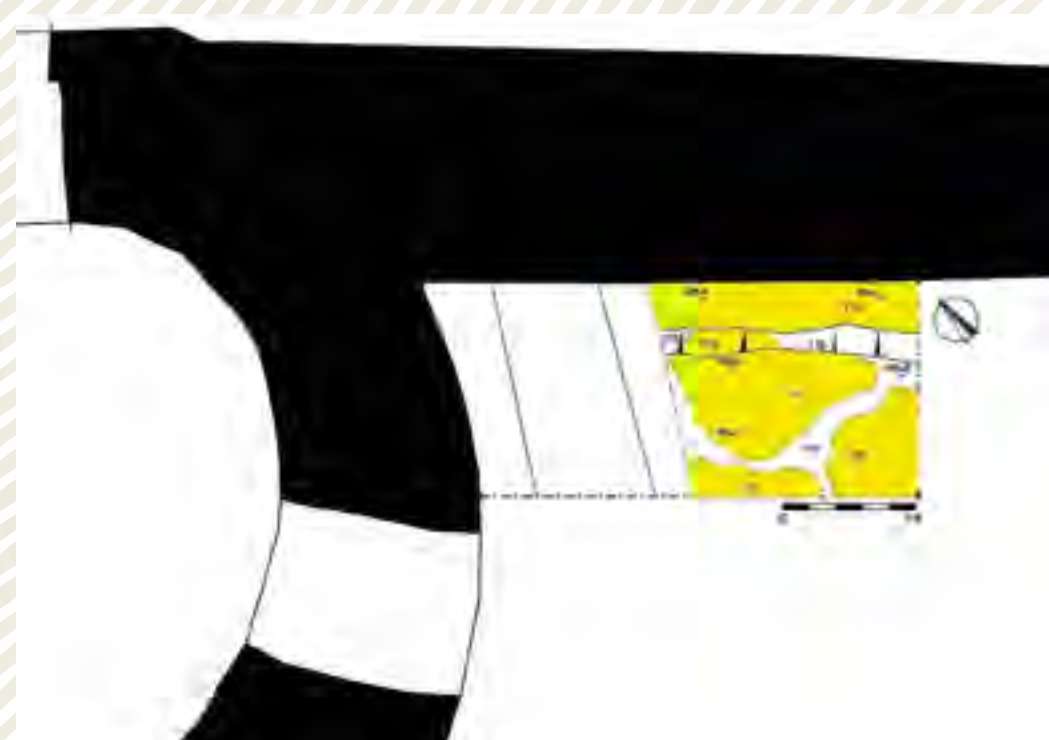
Hrad Bítov, stavební vývoj hradního areálu. Podle Plaček 2001, 98, obr. 179

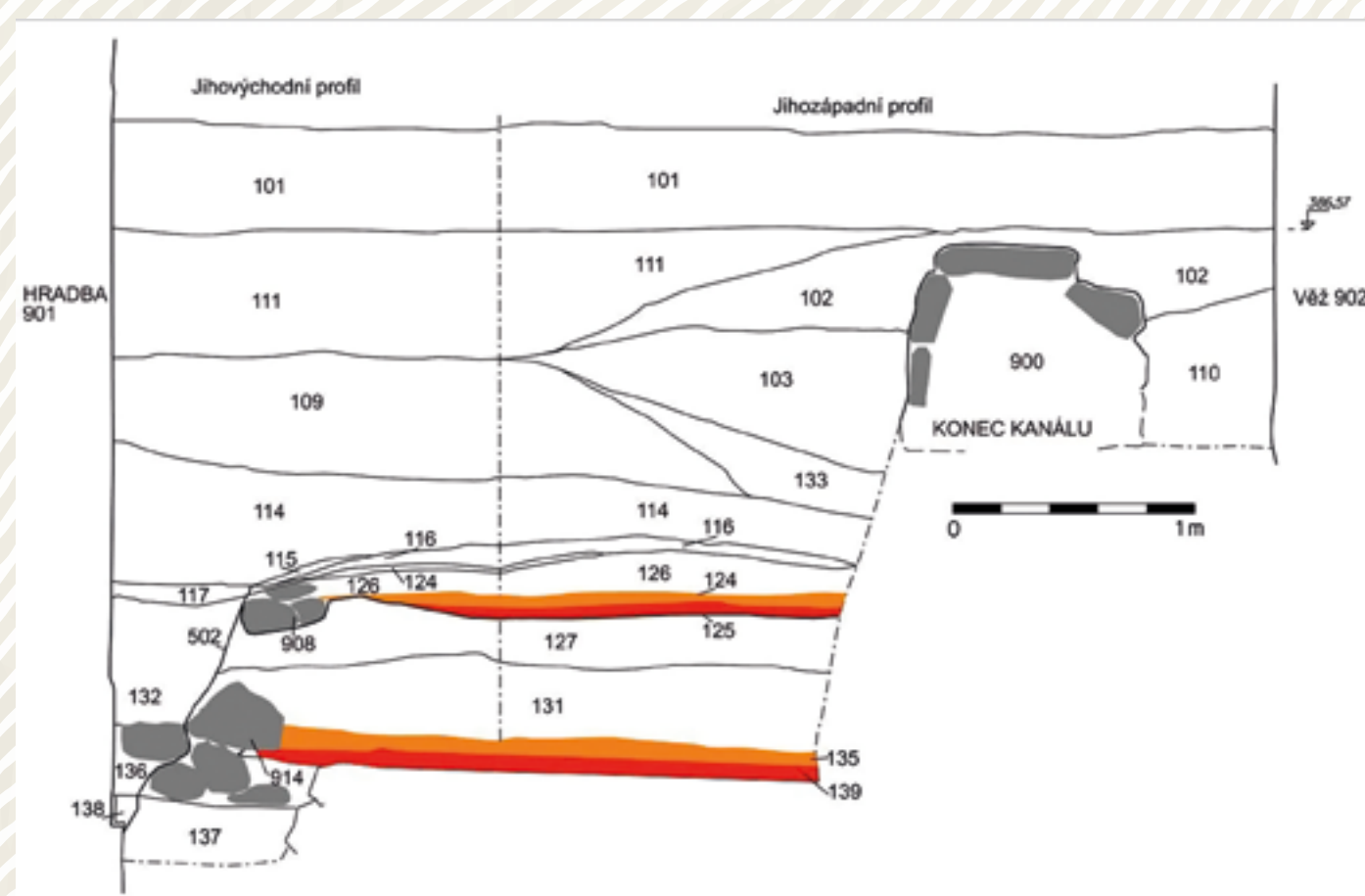
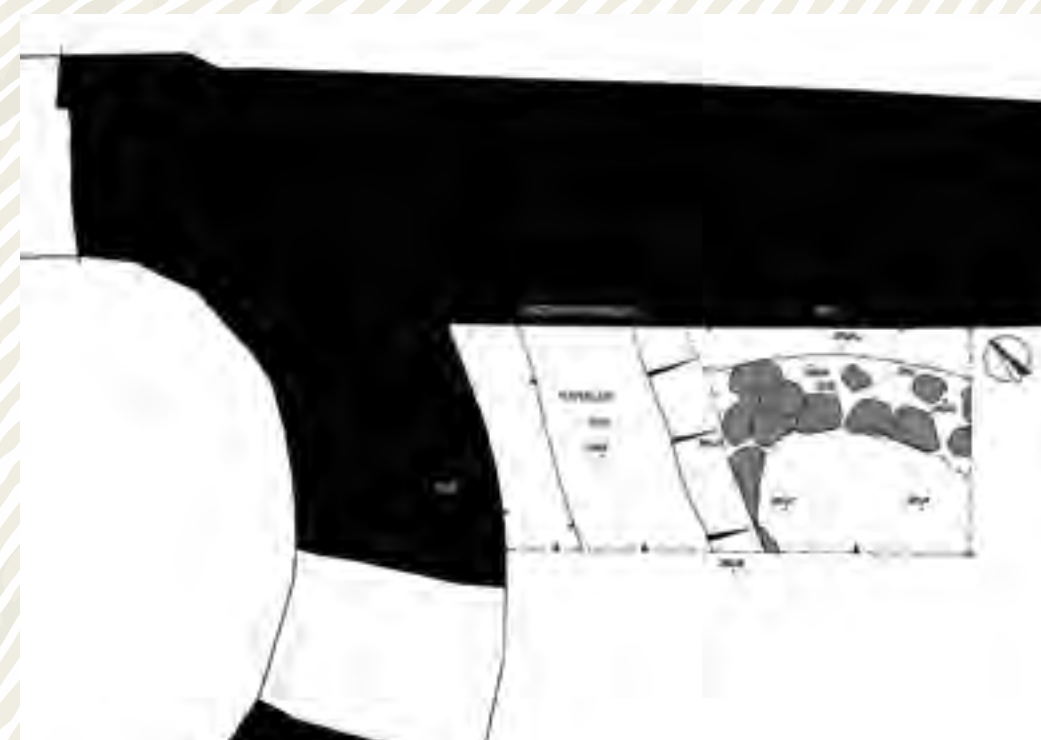
Hrad Bítov, Sonda 5. Fotogrammetrický pohled na zdivo brány při sondě 5

Hrad Bítov, sonda 1. Idealizovaný řez hrabdou v místě brány a půdorys sondy 1 u zázdečné brány

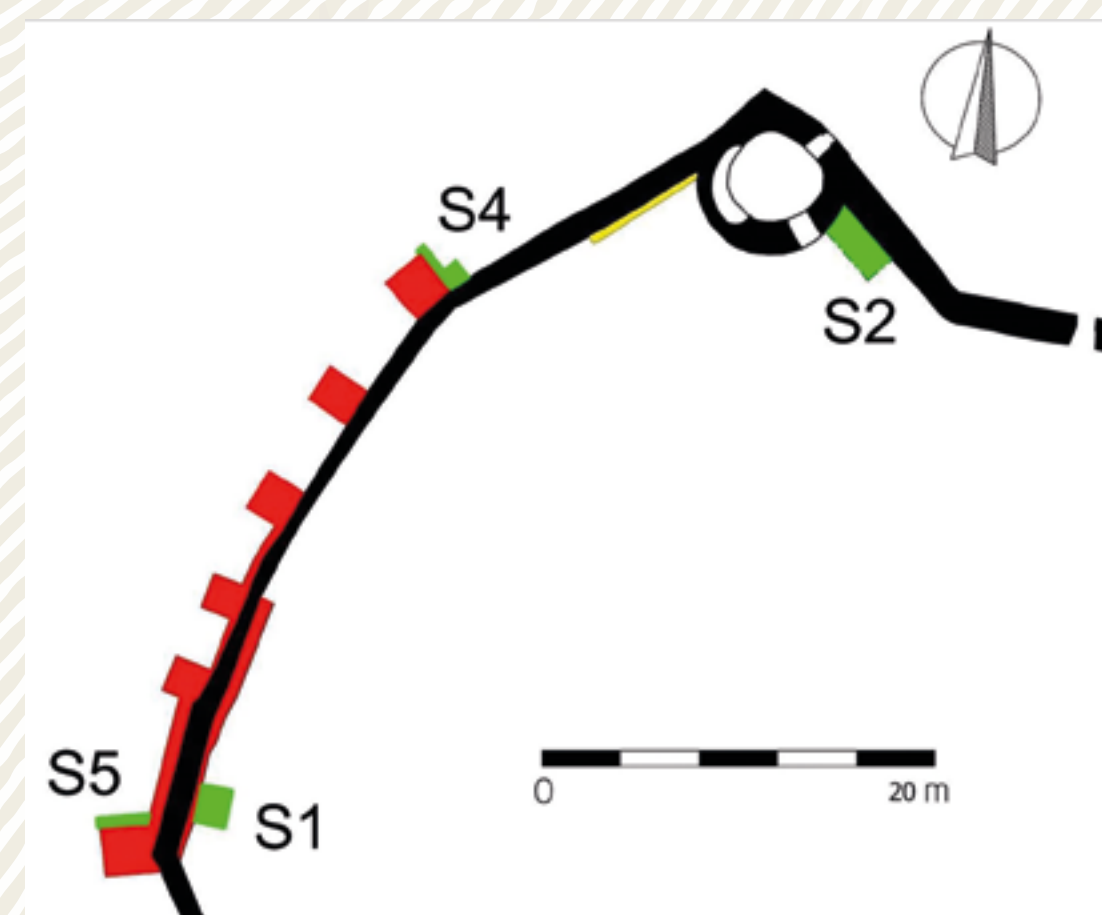
Hrad Bítov, Sonda 2. Rozkryté půdorysné plány jednotlivých stratigrafických horizontů - stavební úroveň (s.j. 115) a dvě pece (s.s.j. 1 a s.s.j. 2)

Hrad Bítov, Sonda 2. Dokumentované řezy sondy

Hrad Bítov, sonda 3. Pohled na odkrytou historickou dlažbu mostu

Hrad Bítov - lokalizace v rámci příhrádku. Poloha sond vyznačena zeleně

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE
V BRNĚ

www.npu.cz